

מאוצרות הפרשה

הארץ וביום השביעי שבת וינפש, הבורא כביכול נח בשבת מכל המלאכות, אבל מלאכת הבערה לא הייתה קיימת עדיין בעולם בשבת הראשונה מאחר והאש נבראה רק במוצאי שבת. לפיכך סוברת הדעה הראשונה, מלאכה זו קלה יותר והעובר עליה יתחייב רק בלאו ולא במיתה כשאר מלאכות שבת. (תורה שבכתב)

את הכיור ואת כנו (לה, טז)

פלא גדול הוא, שבתאיור נשיאת המשכן וכליו, המופיעה בחומש במדבר, לא מוזכר כלל כיצד נשאו את הכיור ואת כנו, ומי נשאו. ה"אבן עזרא" מתרץ ש"אולי על העגלות היו נשואים". אך התמיהה עדיין בעינה עומדת: הרי בחומש במדבר התורה מפרטת כל פרט מי נשאו, אפילו את הדברים הקטנים כגון היתדות ומיתריהם, ואם כן, מדוע לא נכתב במפורש מי נשאו את הכיור וכיצד? מתרץ רבי זלמן סורוצקין בספרו "אוזניים לתורה" על פי המובא בחז"ל, שבאר מים חיים הייתה בבית המקדש, ובכל לילה היו משקעים בתוכה את הכיור, כדי שלא יפסלו מימיו בלינה. והנה אמרו חז"ל על בארה של מרים, שהייתה מתגלגלת מעצמה בעקבות מחנה ישראל במדבר, וכשחנו ישראל הייתה הבאר נעמדת בחצר אוהל מועד. ואם את כיור המקדש היו משקעים בלילה בבאר, מסתבר שגם בכיור המשכן נהגו כך, והיו משקעים אותו בבאר שהייתה מצויה להם במדבר – בארה של מרים. ואם כן, מסתבר שגם בעת המסע במדבר, היה הכיור שקוע בתוך בארה של מרים. ומכיון שהייתה הבאר מתגלגלת והולכת מאליה, נמצא שהכיור, שהיה בתוכה, התגלגל גם הוא עמה, ולא היה צריך לשאתו. מסיבה זו לא הוזכר הכיור עם כל כלי המשכן שנשאו הלויים.

והנשיאים הביאו אבני השוהם (לה, כז) התרגום יונתן כאן וכן מובא ביומא ע"ה שהנשיאים הכונה העננים והיינו שהעננים הביאו את אבני השוהם. וביאורו שזה הגיע להם יחד עם המן. ומקשים מולם מדוע זה נקרא שהנשיאים הביאו, הרי העננים הביאו את זה? ויש ליישב ע"פ גיטין ל"ה. מעשה באדם שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשנות בצורת וזה נאבד והיא נשבעה בחיי ילדיה שלא נהנתה מזה, ומתו ילדיה למרות שלא שיקרה כי לא ידעה שהיא אפתה את זה בטעות בתוך הלחם והיא הרוויחה מעט את המקום של הדינר בלחם שאפתה. חזין שרווח מועט זה נחשב הנאה, א"כ גם אצל הנשיאים כיוון שהאבני שוהם ירדו להם יחד עם המן היה להם באותו היום לחם מועט מכל יום כי העומר היה עשירית האיפה וכעת היה להם מעט פחות מעשירית האיפה כי חלק תפס האבנים, נמצא שזה נחשב שהנשיאים נתנו משלהם. (חתם סופר)

ויצו משה ויעבירו קול במחנה (לו, ו) בגמ' בשבת צו: אמרו שכאן משה ציווה להם לא להוציא מרה"י לרה"ר. לכאורה קשה מדוע הזהירים על איסור הוצאה רק לאחר שהביאו את נדבת המשכן? ותרין הפנ"י, שרק לאחר שגילה שיש מאת אדנים כיכר כסף, מזה ידע שמספר בג"י הוא 60 ריבוא, וכמ"ש ברש"י לח, כו, שמאות כיכר כסף עולה לחשבון של 600 אלף חצאי שקלים, ממילא נודע לו שזה רה"ר שדינו בשישים ריבוא, וא"כ יש איסור הוצאה.

ויקהל משה... ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות... וביום השביעי יהיה לכם קדש... קחו מאתכם תרומה (לה, א-ה)

כאשר מעביר משה רבנו את צווי הקב"ה אל עם ישראל הוא מקדים את צווי השבת לצווי על המשכן, ואילו פרשיות התורה נכתבו בסדר שונה, כאשר קודם כל מוקדמות הפרשות תרומה ותצוה העוסקות בעניני המשכן, ורק לאחר מכן בפרשת כי תשא מופיע איסור למצות השבת, (כתוב לא, יג): "אך את שבתתי תשמרו". מה הסיבה לשינוי? ה"בית הלוי" מתרץ זאת באמצעות הדוגמא הבאה: גביר גדול חיתן את בנו ורכש לו כמובן, דירה נאה, אך הוא לא הסתפק בכך, אלא כיאה וכיאות לגביר גדול כמותו נתן לו גם מכונת פאר. נתנית המכונת, שהיא בגדר מותרות, יכולה לנבוע משתי סיבות: או מאהבת הבן, או מאהבה עצמית, שכן על ידי נתניה של מתנה יקרת ערך זו, יבינו כולם כי מצבו הכלכלי של האב משופר ביותר, וירצו להתקשר איתו בעסקים שונים. כיצד, אפוא, נוכל לדעת איזו משתי הסיבות גרמה לכך? התשובה פשוטה למדי – יש לעקוב מה קנה האב ראשונה: אם קנה לבנו מכונת ורק לאחר מכן דירה, הרי שיש בכך הוכחה שהדבר נובע מאהבת הבן, שכן בתחילה נתן לו מותרות והוכיח על השתעשעות בדברים שמענגים את בנו, ורק לאחר מכן העניק לו את שאר הדברים המוכרחים לו, שאינם גורמים להנאה מיוחדת. אולם אם קנה תחילה את הדברים המוכרחים, אשר כל אדם דואג לתת לבנו, ורק לבסוף נתן לו גם רכב, הוא מוכיח שרק מתוך מעמדו הוכרח לעשות זאת, אולם אין הוא שואב מכך הנאה מיוחדת.

המצוות שקיבל עם ישראל – ממשיך ה"בית הלוי" – מתחלקות לשני סוגים: יש בהן המוכרחות לאיש הישראלי, כמו: שבת, ויש בהם אחרות שגורמות לתוספת קדושה, כמו: המשכן, המקדש והקרבת, שהרי גם בגלות, בלעדית, אנו ממשיכים להקרא בשם ישראל.

לפיכך, לפני מעשה העגל, בשעה שאהבתו של הקב"ה אל עם ישראל היתה בשיאה, הם נצטוו ב'מותרות' תחילה וניתן להם ציווי המשכן בפרשות תרומה ותצוה, ורק לאחר מכן ניתנו להם המצוות הבסיסיות ההכרחיות לקיום העם כשבת. אולם אחרי החטא, שוב לא נאמרה להם פרשת המשכן, שהיא בגדר מותרות, אלא לאחר מצות שבת, שהיא בגדר 'הכרח' עבורם. (רבי שלמה לוונשטיין שליט"א-מתוק האור)

לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת (לה, ג)

כותב רש"י, יש מרביתנו אומרים הבערה ללאו יצאת, ע"כ. פירוש הדברים, שבשונה משאר המלאכות שהעובר עליהם חייב מיתה, בעשיית מלאכת הבערה עוברים רק על איסור 'לאו' ולא מתחייבים מיתה. והדבר אומר דרשני! מדוע באמת שונה הבערה משאר מלאכות?

רעיון נחמד ונעים אמר על כך האדמו"ר הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זי"ע: הגמרא אומרת (פסחים מד.) שהאש נבראה רק במוצאי שבת, והנה הטעם לשמירת שבת הוא 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת

ההצלחה תלויה בקרבת ה' ולא בכישורים

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה (ל"ה, ל')

לכאורה עלינו להבין: מה פשר ההדגשה בפסוק "ראה קרא ה' בשם בצלאל"? כלום לא היה מתאים יותר לכתוב: "ראו קרא ה' את בצלאל", ואנו נבין מדעתנו כי קראו בשמו?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא: בירושלים של אחרי המלחמה, התגורר בחור מתלמידי של הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, אשר עלה בגפו ארצה עם תום המלחמה והתיישב בירושלים. באותה תקופה התקיים אצל מרן הגר"ז מבריסק קיבוץ של תלמידי חכמים מופלגים, בפניהם היה מוסר שיעורים דבר יום ביומו. ובכן, ניגש אותו בחור אל מרן הגר"ז וביקש להצטרף לחבורת התלמידים, ואף נענה בחיוב ובמאור פנים.

תקופת מה לאחר מכן, באחד הימים, התקשה הגר"ז בדברי רש"י מסויימים, אותם הקיף בחבילות של קושיות. "האם יש מי מבין הנוכחים שביכולתו ליישב את דברי רש"י?", שאל הגר"ז, והנוכחים החרישו.

והנה, לפתע, קם ממקומו אותו בחור אשר זה מקרוב בא, ובכמה משפטים פשוטים יישב את הקושיות כולן בטוב טעם ודעת, עד שהכל היה בהיר ונהיר. התפעל מרן הגר"ז עד מאד לשמע התירוצ, ובהתפעלותו קרא: "או! כמה ידאת שמים צריך בכדי לענות תשובה שכזו!..."

והנה, אילו היו שואלים אותנו, היינו אומרים לבטח כי הבחור יכול היה לתרץ תירוצ זה בשל כשרונותיו הברוכים. אולם מרן הגר"ז מלמדנו, כי לא כך הם פני הדברים: למעלות רוחניות לא זוכים בעקבות כישורים, אלא רק בזכות הקרבה אל הקדוש ברוך הוא! אם תלמיד הצליח לתרץ תירוצ אמיתי ומניח את הדעת, אין זה משום שכשרונותיו יוצאים מגדר הרגיל, אלא משום שקרוב הוא יותר אל הקדוש ברוך הוא, ולפיכך זיכוהו משמים לחדש חידוש זה!

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן משה רבינו ביקש להבהיר לעם ישראל, כי הוא לא בחר להטיל את מלאכת המשכן על בעל מלאכה שכישרויו מתאימים בכדי לבצעה, אלא שהוא בחר דוקא במי שקרוב יותר אל הקדוש ברוך הוא, שכן דוקא משום כך יוכל לבצע את המשימה באופן מושלם! לפיכך, הבהיר משה כי למשימה זו נבחר 'בצלאל', אשר נקרא בשמו על שם שהיה 'בצל-אל', והיינו על שם קרבתו אל הקדוש ברוך הוא, קרבה אשר יש בה כדי לאפשר לו לבצע את המלאכה על הצד היותר טוב! ('ללמדך' מאוצרוננו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

המלמד לא הסתכל במעטפות של המשלוח מנות כמה הביא כל הורה, האם הנהגתו ראויה

שאלה: מעשה שהיה: מלמד בתלמוד תורה קיבל מהורי התלמידים משלוח מנות ובתוכו היו מעטפות, עם סכומים שונים. המלמד הוציא מכל המעטפות את הכסף, ולא הסתכל כמה יש בכל מעטפה, וכמה כל אחד נתן, כי לא רצה להיות מחויב להורים שהביאו סכום גדול, שאם עשה בנס אח"כ משהו הוא יהיה מוגבל לעשות מה שחושב, משום שההורים יאמרו נתנו לך סכום גדול תחשב בבנו. כשסיפר על הנהגה זאת לתלמיד חכם אחד, אמר לו התלמיד חכם שהיה אסור לעשות כך, דההורים שהתאמצו לתת סכום גדול, עשו כך משום שרצו שהמלמד ידע שהם נתנו וזה יעזור להם ולבנם, ואם היו יודעים שהמלמד לא ידע כמה נתנו, לא היו מתאמצים ונותנים סכום כל כך גדול. נשאלת השאלה: א. האם המלמד התנהג כראוי, או לא. ב. אם לא התנהג כראוי האם צריך להחזיר את הכסף להורים?

תשובה: הנה בעצם הענין לתת 'שוחד' למלמד, יעוין בילקוט שמעוני (ריש ויגש, קונטרס אחרון) שצריך להחניף לשלשה, ואחד מהם הוא רבו שילמד עמו תורה, ויעוין בארחות צדיקים (שער החניפות) שכתב: 'ומצוה גדולה להחניף לתלמידיו ולחבריו, כדי שילמדו ושישמעו לדבריו לקבל תוכחתו לקיים המצוות'. הרי לפנינו שיותר ומצוה להחניף לרבו, ואם כן לכאורה מותר לשלוח לרב סכום גדול של כסף, כדי לשחדו ללמוד טוב יותר עם בנו.

ואם נתנו סכום גדול מאוד של כסף, שהוא יותר מהמקובל, שמעתי מגיסי מרן הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל שיש להחזיר את הכסף לאחר הפורים, שאמנם להורים יש מצוה לשלם, אך לרבי יש מצוה להשיב לאחר הפורים את המתנה הגדולה שקיבל, ולא ישיב בפורים עצמו כי בפורים לא ראוי לבייש את משלוח המנות אך לאחר הפורים מצוה להשיב. ועל פי זה נראה שבאופן רגיל ההנהגה הראויה היא לראות כמה כסף כל הורה נתן, שהרי יש מצוה עליו לשחד את הרב, [ואם יהיה סכום גדול מידי יוכל להשיב], ואין לו לחשוש שאולי יש הורים שאין להם כסף לתת, שהרי יש עוד דרכים להחניף לרב, ולא רק על ידי מתן כסף, אלא גם על ידי אמירת שבחים רבים במהלך השנה, וכיוצא בזה, והוא כעין המבואר בבבא מציעא (ס): רבי יהודה אומר לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות, מפני שהוא מרגילן לבא אצלו. וחכמים מתירין... דאמר ליה אנא מפליגא אמגוזי, ואת פליג שיסקי, יעו"ש. וה"ה בעניננו, על כל אבא יש מצוה לשחד ולהחניף לרב של בנו, ואם אין לו כסף יעשה כן באופנים אחרים.

אכן כל זה אם הרב מרגיש שהדבר לא יפגע בתפקידו, אבל אם חושש שהדבר יגרום לפגיעה בילדים אחרים, או שחושש שבגלל שקיבל סכום גדול של כסף מילד אחד, הוא עלול להעלים עין מדברים לא טובים שהילד עושה, ככה"ג אדרבה עדיף שלא יראה כמה כסף כל אחד נתן. ולא צריך להשיב את הכסף, מפני שאדרבה ההורים מעריכים מלמד עוד יותר כשנזהר לעשות מלאכתו נאמנה. אכן מלמד שמרגיש את ההרגשות הנ"ל שהמתנה הגדולה תשחד אותו, היה מן הראוי שלפני פורים היה מודיע להורי התלמידים שהוא אינו מסתכל על כמות הכסף שיש במעטפות, שלא לגרום להורים לתת יותר מכפי יכולתם כדי לשחדו שילמד את בנם טוב יותר.

לסיכום: בכל מקרה אין צורך להשיב את הכסף. ולענין השאלה אם נהג כשורה לכתחילה, הדבר תלוי בהרגשה של הרב אם מרגיש שלא יעשה עול, ורק כי יכיר טובה, יסתכל כמה כל אחד נתן. ולכתחילה מלמד שיוודע שלא יסתכל במעטפות, יש להודיע על כך מראש.

וכל זה רק במלמד, אבל בקבלת מתנות כמו מתנות חתונה וכיוצא בזה, ודאי שיש לראות כמה כל אחד נתן, כדי שיוכל להכיר טובה על כך לכל אחד ואחד כראוי לו. (הגר"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

והגאון רבי יעקב רייסנר שליט"א השיב: שודאי שהמלמד טעה. והדרך היחידה לתקן זה להתקשר לכל הורה לומר תודה על המשלוח מנות, ולומר דרך אגב שערכבו את הכסף האם יש לו חשיבות שידע משהו בעניין הכסף.

תשובה לחידה משבוע קודם: תרשיש.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת יוסי לוי להולדת הבן		משפחת חסן להולדת הבן	משפחת ובר לנשואי הבת
משפחות וייס-הרב לב לוי להולדת הבת הנכדה		משפחת אירני להולדת הבת	
גני הדר-עמישב: משפחות סדן – שטיין (מרכז העיר) לנשואי הבת הנכדה		משפחות טננבוים להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות	
משפחות הרשקוביץ – הרב פופוביץ להולדת הבנות הנכדות והנינות		משפחת פלוצקי לנשואי הבן	משפחת רוטנברג לנשואי הבת
משפחות ויסלובסקי-הוזר לנשואי הבת הנכדה		משפחות ברלין-קליין להולדת הבת הנכדה	